

25-lecie Hospicjum w Zielonej Górze

WSTĘP – HOSPICJUM I OPIEKA PALIATYWNA

Według Encyklopedii dla pielęgniarek i położnych, hospicjum to ośrodek opieki zdrowotnej świadczący opiekę interdyscyplinarną pacjentom w terminalnej fazie choroby i okresie umierania. Pomoc ta może być świadczona w domu chorego, jak i w zakładzie. Celem hospicjum jest przede wszystkim minimalizowanie cierpień psychofizycznych, umożliwienie jak najdłuższej samodzielności pacjenta oraz dbanie o same warunki umierania. Pomoc ta dotyczy także rodziny chorego [1].

Opieka paliatywna według World Health Organization (WHO) ma na celu poprawę jakości życia pacjentów i ich rodzin, które stoją w obliczu problemów związanych z nieuleczalnymi chorobami w końcowym okresie życia. Polega głównie na:

- zapobieganiu i zwalczaniu bólu i innych dokuczliwych objawów,
- afirmacji życia, traktując umieranie jako normalny proces, bez przyśpieszania i odraczania śmierci,
- wspomaganiu rodzin chorych w radzeniu sobie w czasie choroby pacjenta i okresie osierocenia. [2, s. 357]

Opieka hospicyjna i paliatywna obejmuje wszystkich pacjentów, którzy chorują przewlekłe, u których wyczerpano już alternatywy leczenia przyczynowego – głównie, ale nie wyłącznie, są to chorzy na nowotwory. Opieka nad ludźmi umierającymi odbywa

się może w następujących strukturach: Zespoły Domowej Opieki Hospicyjnej, Stacjonarne Oddziały Opieki Paliatywnej, Dienne Ośrodki Opieki Paliatywnej, Poradnie Opieki Paliatywnej oraz Poradnie Opieki nad Rodzinami Chorych i Osieroconych [3, s. 277].

Pobyt w hospicjum to nierzadko konieczność, więc obiekt umożliwić musi pacjentowi godne i możliwie najbardziej beztroskie przeżywanie ostatniej fazy życia. To też czas na

pogodzenie się z własnym losem i bliskimi, stąd tak ważna atmosfera panująca w ośrodku, jak i nastawienie personelu i wolontariuszy.

HOSPICJA NA ŚWIECIE – ZARYS HISTORYCZNY

Korzenie ruchu hospicyjnego sięgają tradycji pogańskich, chociaż wtedy dotyczył on jedynie elit społecznych. *Hospitium* pierwotnie oznaczało starego przyjaciela, druha, związane było z ideą udzielania gościnności. Później upowszechniło się znaczenie słowa jako „dom gościnny”. Filozofia *hospitium* została przejęta przez chrześcijaństwo, które głosiło kult ubogich, chorych, miłosierdzia oraz poświęcenia dla bliźniego . [4, s. 322]

Najstarsza wzmianka o organizacji typu hospicjum pochodzi z uchwał Soboru Nicejskiego z 325 r. Nakazywały one każdemu miastu tworzenie poza swoimi granicami miejsc schronienia dla ludzi w potrzebie – tak zaczęły się formować przytułki. W średniowieczu istniały już hospicja w znacznej ilości krajów europejskich, całe ich sieci powstawały wzdłuż tras pielgrzymek do Ziemi Świętej. Hospicja jako instytucje chrześcijańskie służące pielgrzymom, chorym i bezdomnym przeżyły rozkwit podczas wypraw krzyżowych. W czasie odrodzenia i oświecenia wiele takich obiektów uległo sekularyzacji. W XIX wieku tak naprawdę po raz pierwszy użyto terminu hospicjum na określenie schroniska jedynie dla umierających – Lyon 1842 r. Istotnym wydarzeniem dla ruchu hospicyjnego były starania Cicely Saunders o wybudowanie Hospicjum św. Krzysztofa w 1967 r. Było to pierwsze nowoczesne hospicjum i zarazem wstęp do dynamicznego rozwoju ruchu hospicyjnego na świecie. W Stanach Zjednoczonych pierwsze hospicja założono w 1974 r. [5, s. 213]

HOSPICJA W POLSCE – ZARYS HISTORYCZNY

Początki ruchu hospicyjnego w Polsce przypadają na początek lat 80. Prekursorką ruchu była Hanna Chrzanowska, która w latach 50. zainicjowała domową opiekę pielęgniarską dla przewlekle chorych i umierających [6, s. 11-12]. Pierwsze hospicja pojawiły się w Krakowie (1981 r.), Gdańsku (1984 r.) i Poznaniu (1985 r.), a wzorce dla nich czerpano z angielskiego ruchu hospicyjnego. Zaczynano od tworzenia hospicjów domowych, często nieformalnie, przy

parafiach, wyłącznie siłami wolontariuszy. Dopiero później zaczęto przekształcać je w stowarzyszenia rejestrowane w sądzie. Stacjonarne ośrodki stanowiły kolejny etap rozwoju hospicjów – zazwyczaj okazywało się, że domowe już po prostu nie wystarczają. Było to szczególnie zauważalne w przypadku chorych żyjących samotnie, wymagających całodobowej opieki pielęgniarско-lekarskiej. [7]

W 1991 r. wszystkie istniejące hospicja utworzyły Ogólnopolskie Forum Ruchu Hospicyjnego, działające do dziś na polu informacyjnym, organizując szkolenia i konferencje, będąc polem wymiany doświadczeń osób zaangażowanych. W 2002 r. utworzono Polskie Towarzystwo Opieki Paliatywnej oraz Polskie Towarzystwo Medycyny Paliatywnej. W latach 1993-2002 przy Ministrze Zdrowia istniał organ doradczy w postaci Krajowej Rady Opieki Paliatywnej i Hospicyjnej. W 1999 r. reforma włączyła opiekę paliatywną w struktury służby zdrowia, ustanawiając ją przedmiotem kontraktów z NFZ . [6, s. 13-14]

HISTORIA HOSPICIUM W ZIELONEJ GÓRZE

Inicjatorką ruchu hospicyjnego w Zielonej Górze była dr Teresa Gierko.

Wokół niej zebrała się grupa licząca ponad 20 osób – lekarzy, pielęgniarek i wolontariuszy, pragnących pomagać chorym terminalnie w ich domach [8]. Byli to między innymi: dr Jacek Smykał, dr Jadwiga Wątejko, pielęgniarka Ziuta Miadzielec, wolontariuszki Krystyna Semaniak,

Sławomira Konieczna, Danuta Bolińska i Jolanta Chodkiewicz.

29 kwietnia 1989 r. ma początek działalność Hospicjum Domowego pw. Podwyższenia Krzyża Św. Miejszem spotkań była Parafia Podwyższenia Krzyża Świętego, stąd też pochodziła pierwotna nazwa hospicjum domowego [9, s. 3], która została zmieniona w 1995 r. na Hospicjum Domowe Św. Pawła [10, s. 61]. W ciągu pierwszych dwóch lat działalności opieką otoczono 44 chorych z chorobą nowotworową [9, s. 11].

Po kilku latach działalności można było dostrzec, że potrzeby znacznie przekraczają możliwości opieki domowej. Powstał więc pomysł utworzenia hospicjum stacjonarnego, wsparty przez radnych kadencji 1990-94, którzy Uchwałą Rady Miasta z dnia 1 lipca 1993 r. powołali zakład budżetowy p.n. Hospicjum im. Sue Ryder. Uchwałą z dnia 25 listopada 1993 r. dokonano zmiany jego nazwy na Hospicjum im. Lady Ryder of Warsaw. Na siedzibę hospicjum przeznaczono jeden ze starych baraków po oddziale onkologicznym, który nieodpłatnie przekazał miastu dyrektor Szpitala Wojewódzkiego dr Wiesław Rogowski. Dodatkowo szpital zadeklarował częściową pomoc w wyposażeniu sal chorych i zatrudnieniu personelu. Miasto zapewniło środki na odbudowę i utrzymanie hospicjum. Adaptację budynku wsparły finansowo także darowizny instytucji i osób prywatnych. Otwarcie hospicjum odbyło się 17 czerwca 1994 r. i było głośnym wydarzeniem w Zielonej Górze. Była to 13. tego typu placówka w Polsce [11].

Na uroczystości otwarcia byli obecni prof. Jacek Łuczak (pionier opieki paliatywnej), Dyrekcja Szpitala Wojewódzkiego w Zielonej Górze, pracownicy Urzędu Miasta, radni i mieszkańcy. Budynek poświęcił Ks. Prałat Konrad Herrmann [12].

SYLWETKA LADY RYDER

całym
i Polaków.
szpitale i
świecie
Zielonej

Margaret Susan Ryder, znana jako Sue Ryder, brytyjska działaczka charytatywna i filantropka, prowadziła szeroko zakrojoną działalność charytatywną na świecie. Była wielką sympatyczką Polski W Polsce ufundowała domy opieki, hospicja w 30 miejscowościach. Na całym stworzyła ośrodki pomocy w 20 krajach. W Górze była kilkakrotnie, w 1964 r.

ufundowała tu pawilon onkologiczny, który potem przeznaczony został na hospicjum.

Urodzona w 1923 r. w Yorkshire w zamożnej rodzinie, jako dziecko była świadkiem ofiarnej działalności charytatywnej swojej matki. Nie bez wpływu na jej późniejszą działalność pozostał też wielki kryzys ekonomiczny, którego skutki mogła obserwować.

Podczas II wojny światowej służyła w polskiej sekcji SOE (Kierownictwie Operacji Specjalnych), tajnej formacji armii brytyjskiej, zajmującej się dywersją i wspieraniem ruchu oporu w Europie. Brała udział w przygotowywaniu transportów lotniczych dla Powstańczej Warszawy.

Po wojnie podjęła pracę w organizacjach świadczących pomoc jej ofiarom. W 1953 założyła pierwszą własną fundację, która pomagała ofiarom obozów koncentracyjnych, jak i głodującym w Indiach i Afryce.

W 1979 r. zasiadła w Izbie Lordów, otrzymawszy od królowej Elżbiety II tytuł Para Anglii. Wybrała sobie tytuł Lady Ryder of Warsaw dla uczczenia Warszawy i Polaków, stając się „Polką z wyboru”. Umarła 2 listopada 2002 r. [13]

ZIELONOGÓRSKIE HOSPICJUM STACJONARNE

W Zielonej Górze funkcjonują dwa hospicja: od 1989 r. Zielonogórskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych Hospicjum Domowe im. św. Pawła oraz Hospicjum Stacjonarne im. Lady Ryder of Warsaw.

W pierwszych latach hospicjum stacjonarne działało na zasadzie placówki opiekuńczo-pielęgniacyjnej w ramach Wydziału Opieki Społecznej Urzędu Miasta. Kierownikiem została Maria Kotlińska. Na początku pracowało w nim sześć pielęgniarek i cztery salowe. Opieka lekarska była wolontarna, a usytuowanie hospicjum na terenie szpitala powodowało, że lekarze chętnie pomagali pacjentom placówki. Szczególną troską otaczali chorych dr Teresa Gierko, dr Roman Kuchciński, dr Grażyna Wojtkowiak, dr Jędrzej Bandurski, dr Andrzej Donabidowicz. Z czasem konieczne stało się zatrudnienie lekarza na stałe (pół etatu) [12, 14]. Od 1999 r. kierownikiem obiektu jest Anna Kwiatek.

Na początku swojego istnienia był to obiekt 12-łóżkowy i jako jedyny w Polsce dysponował pokojami jednoosobowymi. Takie pokoje zapewniają nie tylko intymność i szczególny komfort, ale też umożliwiają rodzinie chorego przebywanie z nim, a nawet zamieszkanie w hospicjum. Na życzenie chorego pokoje można umeblować jego własnymi meblami, przywieźć osobiste pamiątki etc. [7].

Rozbudowa budynku hospicjum ruszyła w 2006 roku, a uroczyste otwarcie nowego skrzydła nastąpiło 10 stycznia 2007 r. Dobudowany aneks o powierzchni 520 m kw. został połączony ze starym barakiem przeszklonym łącznikiem. Z boku utworzono też zadaszony taras, na którym przebywać mogą nawet pacjenci na stałe leżący w łóżkach. Cała inwestycja kosztowała 2,9 mln zł, większość środków otrzymano od miasta. Remont był konieczny, gdyż bez przebudowy hospicjum w 2010 r. przestałoby spełniać normy unijne (za niski budynek i za wąskie korytarze) i nie mogłoby przyjmować kolejnych chorych. W starych pomieszczeniach ulokowano kaplicę, magazyn, pomieszczenia gospodarcze i świetlicę dla wolontariuszy. Łóżka rehabilitacyjne dla 14 chorych zakupione zostały przez fundację Sue Ryder . [15]

Obecnie hospicjum wymaga kolejnego remontu, gdyż stare skrzydło nadaje się do rozbiórki i praktycznie wyłączone jest z działalności. Koszt inwestycji szacowany jest na kolejne 3 mln zł. Nowy pawilon pozwoliłby na zwiększenie ilości łóżek i prowadzenie profesjonalnej rehabilitacji. [16]

Miesięczne utrzymanie w hospicjum jednego chorego kosztuje ponad 4 tysiące złotych. Placówka finansowana jest częściowo przez Urząd Miasta, a częściowo przez gminę Zielona Góra. Fundusze na sprzęt, remonty, lekarstwa pozyskiwane są od sponsorów [17]. Od 2009 r. zmienił się sposób finansowania hospicjum stacjonarnego. Został podpisany kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia Hospicjum na świadczenia z zakresu opieki paliatywnej. Rocznie opiekuje się ok. 250 chorymi oraz ich rodzinami, w ciągu 20 lat objęło opieką ok. 3600 pacjentów.

Dostać się do hospicjum można na podstawie skierowania od lekarza, z udokumentowanym zakończeniem leczenia oraz zgodą pacjenta lub jego opiekuna. Pobyt w Hospicjum jest bezpłatny. Obiekt dysponuje 16 łóżkami w pokojach jednoosobowych (tylko jedna sala jest dwuosobowa), o warunkach podobnych do domowych [18, s. 3-4].

W hospicjum znajduje się sprzęt medyczny niezbędny do opieki nad pacjentami w terminalnej fazie choroby. Pacjenci mogą korzystać z kaplicy, świetlicy, sali rehabilitacji. Pracuje tu też personel medyczny i pozamedyczny – trzech lekarzy i 13 pielęgniarek, fizjoterapeuta, psycholog, trzy salowe, sekretarka medyczna, księgowa, konserwator, a także opiekuni duchowni, zależni od wyznania chorych. Poza tym cały czas na miejscu są liczni wolontariusze. Klerycy z Wyższego Seminarium Duchownego w Gościkowie-Paradyżu odbywają tu praktyki. [18, s. 5-6].

Hospicjum bierze udział w akcjach mających na celu propagowanie postaw altruistycznych wśród społeczeństwa oraz pozyskanie środków na pomoc swoim pacjentom np. „Hospicjum to też życie” w 2005 oraz „Pola Nadziei” od 2009 r.

Il. . Hospicjum im. Lady Ryder of Warsaw w Zielonej Górze

Il. . Hospicjum im. Lady Ryder of Warsaw w Zielonej Górze

Il. . Hospicjum po remoncie, źródło: <http://sueryder.pl>

Il. . Hospicjum po remoncie, źródło: <http://sueryder.pl>

Il. . Hospicjum po remoncie, źródło: <http://sueryder.pl>

25-LECIE HOSPICJUM

W 2014 r. Hospicjum im. Lady Ryder of Warsaw obchodziło jubileusz 20-lecia, a Zielonogórskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych „Hospicjum Domowe” im. św. Pawła swoje 25-lecie. Od daty utworzenia hospicjum domowego można liczyć początek działalności hospicjum w Zielonej Górze, stąd też pochodzi też tytuł niniejszego artykułu.

Uroczystość związana z podwójnym jubileuszem odbyła się 23 maja 2014 r. w Filharmonii Zielonogórskiej. Swoją obecnością zaszczyli ją m.in. wiceprezydent Wioleta Haręźlak, ks. biskup Paweł Socha, Rada Hospicyjna, Dyrekcja Lubuskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ, Dyrektor Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej, wójtowie zaprzyjaźnionych gmin, burmistrzowie miast, przedstawiciele firm wspomagających hospicjum, prywatni darczyńcy, przyjaciele oraz wolontariusze.

Il. . Jubileusz 20-lecia hospicjum, źródło: <http://www.hospicjum.ziemialubuska.pl>

Historię hospicjum

dr

HOSPICIUM im. Ładysława Rydera w Zielonej Górze

przedstawiono na specjalnie przygotowanym filmie, prof. hab. Jacek Łuczak wygłosił wykład „Rola opieki paliatywnej i hospicyjnej w niesieniu ulgi chorym i ich rodzinom”, następnie wręczone zostały „złote serca” dla darczyńców oraz statuetki dla wolontariuszy. Jubileusz uświetnili artyści operowi. [19]

Maria Szymanowska-Dunajko

Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie

Oddział w Zielonej Górze

BIBLIOGRAFIA

1. Górajek-Jóźwik J.: *Hospicjum*. [w:] *Encyklopedia dla pielęgniarek i położnych*. T.1. Red. Widomska-Czekajska T., Górajek-Jóźwik J.. PZWL, Warszawa 2010 , s. 314-315
2. Jakubów P., Malarewicz-Jakubów A.: *Opieka paliatywna w Polsce*. [w:] *W drodze do brzegu życia*. T.12. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Białystok, 2014, s. 358-365.
3. Krzesińska-Żach B., Redlarska Z.: *Towarzyszenie w chorobie, cierpieniu i śmierci podopiecznym Hospicjum*. [w:] *W drodze do brzegu życia*. T.11. Red.Krajewska-Kułak E.. Akademia Medyczna w Białymstoku, Białystok 2013, s. 277-281.
4. Kowalewska B., Krajewska-Kułak E., Jankowiak B., Gołębiewska A., Wróblewska K., Rolka H., Chilińska J., Łukaszuk C.: *Opieka paliatywna i hospicyjna na przestrzeni wieków*. [w:] *W drodze do brzegu życia*.T. 3. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Białystok 2007, s. 321-326.
5. Kucharska E.: *Hospicjum jako instytucja wspierająca człowieka*. „Przegląd Lekarski” 2012, nr 5, s. 212-216.
6. De Walden-Gałuszko K.: *Założenie i podstawy ruchu hospicyjnego*, [w:] *Pielęgniarstwo w opiece paliatywnej i hospicyjnej*. Red. De Walden-Gałuszko K., Kaptacz A., Wydaw. Lekarskie PZWL, Warszawa 2008, s. 11-20.
7. Kwiatek A.: *Gdy człowiek choruje i umiera*. rozm. przepr. Bensz-Idziak A., „Aspekty” 2006, nr 41 (550), s. 5.
8. Gierko T.: *15 lat hospicjum w Zielonej Górze*. „Głos z Winnicy” 2004, nr 11, s. 34.
9. Gierko T.: *Hospicjum Podwyższenia Krzyża Świętego w Zielonej Górze*. Biuletyn Informacyjny Okręgowej Izby Lekarskiej w Zielonej Górze 1991, nr 5, s. 10-11.
10. Kwiatek A.: *Zarys działalności hospicjum domowego Św. Pawła w Zielonej Górze*. [w:] *Opieka nad umierającymi wyrazem naszego szacunku dla życia*. Wydaw. Politechniki Zielonogórskiej, Zielona Góra 1998, s. 61-63.
11. Łusiak A.: *13. W kraju hospicjum*.Gazeta Lubuska 1994, nr 141, s. 3.

12. Chomont M.: *Działalność Hospicjum w Zielonej Górze*, [w:] *Opieka nad chorym wyrazem naszego szacunku dla życia*. Wydaw. Politechniki Zielonogórskiej, Zielona Góra 1998, s. 9-26.
13. Lipnicki Z.: *Lady Ryder of Warsaw*. [w:] *Opieka nad umierającymi wyrazem naszego szacunku dla życia*. Wydaw. Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2004, s. 9-11.
14. Lipnicki Z., Kwiatek A.: *Szansa w umieraniu*. [w:] *Opieka nad umierającymi wyrazem naszego szacunku dla życia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2004, s. 35-39.
15. Zielona Góra. *Większy budynek hospicjum*. [online] 11.01.2007, [dostęp 14.09.2014]. Dostępny w Internecie: <http://hospicja.pl/aktualnosci/news/5966.html>
16. Kalinowski L.: *Skandal i wstyd! Zielona Góra nie daje pieniędzy na rozbudowę hospicjum*. [online] „Gazeta Lubuska”, 16.12.2013, [dostęp 14.09.2014]. Dostępny w Internecie: <http://www.gazetalubuska.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20131216/POWIAT16/131219593/>
17. Kwiatek A.: *Ciepło w hospicjum*. rozm. przepr. Tatiana Mikułko., Gazeta Lubuska 2001, nr 219, s. 2.
18. *20 lat* [broшуra informacyjna wydana przez Hospicjum im. Lady Ryder od Warsaw w Zielonej Górze], Zielona Góra 2014.
19. *Jubileusz Hospicjum oraz Zielonogórskiego Towarzystwa Przyjaciół Chorych „Hospicjum Domowe”*, [online], 6.06.2014, [dostęp 14.09.2014]. Dostępny w Internecie: <http://www.hospicjum.ziemialubuska.pl/pl/Aktualnosci2/Jubileusz-Hospicjum-oraz-Zielonogorskiego-Towarzystwa-Przyjaciol-Chorych-Hospicjum-Domowe/>